
Kalendář Historický Daniela Adama z Veleslavína zaznamenává zlomky z bohaté historie Univerzity Karlovy

---

Kalendář Historický Daniela Adama z Veleslavína zaznamenává zlomky z bohaté historie Univerzity Karlovy

Ve sbírce starých tisků archivu Univerzity Karlovy je uloženo i několik vzácných bohemik. Mezi nimi jistě upoutá pozornost „Kalendář Historický“ Daniela Adama z Veleslavína z roku 1578. Kniha je svázaná v dobové kožené vazbě ze světlé vepřovice zdobené na deskách tlačenými ornamenty. Mosazné spony se již nedochovaly. I když je na výtisku patrné časté používání, můžeme jej označit za poměrně zachovalý. O jeho užívání svědčí mimo jiné porůznu umístěné přípisky zaznamenávající pozdější události až do počátku 19. století. Výtisk o 376 stranách s přidaným rejstříkem čítajícím 24 stran je vybaven dvou barevně tištěným titulním listem, na jehož rub vydavatel umístil oslavný latinský epigram významného pražského humanisty Tomáše Mitise z Limúz (1523-1581). Výtisk byl zakoupen v některém pražském antikvariátu za 5 500 Kč.

Kalendář Historický/

To jest/

Krátké poznámenání

wšech dnuow gednoho každého Měsíce přes
celý Rok: k nimžto přidány jsou některé paměti hodné
Historiæ, o rozličných příhodách a proměnách / jak Vlas
rodůw giných a zemí w Swětě / tak také a obzvlá

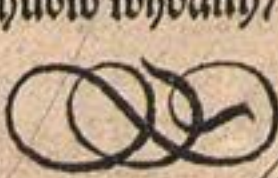
stně Národu a Králowstwíj Českého/

z hodnowěrných Kronyk/

Collegij Societatis Jesu. Neuedomi.
Od

M. Danyele Adama Pražského s pil-
ností sebrany.

A nyní wnowě pro obecný užitek wšech Če-
chuow wydany / a

Jiří Melantrich

Wytisťeny w Starém Měste Pražském/

o Vítliho Melantricha z Aventiny: a M. Da-
nyele Adama Pražského/ Léta Páně 1578.

Fer DeVS aVXILIVM nobis.

Titulní list Veleslavínova Kalendáře Historického z roku 1578, autor Jiří Melantrich z Aventina; převzato z Wikimedia Commons

Autor spisu Daniel Adam z Veleslavína se narodil dne 31. srpna 1546 jako syn mlynáře. Po úspěšných studiích na pražské univerzitě dosáhl roku 1569 akademické hodnosti mistra. Poté převzal po svém učiteli Prokopu Lupáčovi z Hlavačova stoliči historie a sedm let přednášel na univerzitě tento obor. Zásadní zlom v jeho životě znamenal rok 1576, kdy se oženil s dcerou předního pražského knihtiskaře Jiřího Melantricha, stal se jeho společníkem, později, po Melantrichově smrti, se ujal zavedené tiskárny a přivedl ji k novému rozkvětu. Vydal zde celou řadu vlastních

i přeložených knih, kterými přispíval k rozšíření všeobecného vzdělání v Čechách. Jeho knihy vynikaly výborným jazykem, takže doba jeho působení byla pozdějšími historiky nazvána zlatou dobou českého jazyka nebo stručně dobou veleslavínskou.

Během své učitelské činnosti na pražské univerzitě získal Veleslavín bohaté znalosti historie, které uplatňoval ve svých spisech. Mezi ně patří i „Kalendář Historický“ z roku 1578 (druhé doplněné vydání pochází z roku 1590). V tomto díle autor seřadil historické události podle posloupnosti dnů celého roku. Vznikl tak spis, který sice nemohl sloužit k soustavnému historickému studiu, jeho smysl však spočíval v každodenním připomínání některé z atraktivních událostí, které se během toho dne v minulosti odehrály. Veleslavínem použitá metoda nebyla původní; podobné dílo připravoval již Veleslavínův učitel Prokop Lupáč z Hlavačova, jenž byl inspirován vzorem wittenberského profesora Pavla Ebera. Jednalo se však o metodu velice ošidnou. Ve dnech, na které připadalo málo historických událostí, totiž cítil autor potřebu zařadit události méně významné, pochybné, nevěrohodné nebo dokonce vyfabulované. Naopak ve dnech, na které připadalo událostí přehršel, byl autor nucen některé vynechávat, aby počet záznamů uvedených u jednoho dne byl přibližně vyrovnaný. Nestalo se však, aby na některý den nepřípadlo vůbec nic.

Popsaný způsob připomínání historických událostí byl praktikován i v dalších staletích. Je možné zde připomenout Kalendář Historický pražského měšťana Jana Rulíka, který byl vydán v pěti dílech v průběhu let 1797–1810. Toto dílo označil Josef Jungmann za pokračování kalendáře Veleslavínova. Podobné kalendáře zpracované stejnou technikou vycházejí dodnes, jejich úroveň je ovšem různá. Ostatně každý den v určitou hodinu můžeme v našem rozhlase slyšet relaci připomínající, co pamětihodného se kdy v tento den událo.

Jistě nebude bez zajímavosti podívat se, jakou pozornost věnoval Veleslavín jako univerzitní učitel pražskému vysokému učení. V jeho kalendáři nalezneme celkem 24 záznamů týkajících se pražské univerzity, počínaje sedmým dubnem roku 1348. Poslední zmínka nese datum 29. listopadu 1571. Pochopitelně zde dohledáme připomínku zakládacích aktů: kromě založení univerzity jde o zřízení Karlovy koleje (1. 6. 1366) a Rečkovy koleje (4. 11. 1438). Dekret Kutnohorský a jeho následky jsou připomenuty třikrát, kupodivu ne k datu jeho vydání (18. 1. 1409), ale k 9. 5., 27. 9. a 13. 10. 1409. Při zmínce k tomuto datu je počet německých mistrů a studentů, kteří odešli z Prahy, odhadován na 20 000! K tomu je připojen odhad celkového počtu studentů zapsaných v matrikách na 44 000. Tyto údaje je však třeba brát s rezervou. V souvislosti s odchodem německých mistrů a studentů z Prahy je připomenuto i založení univerzity v Lipsku, ke kterému došlo 12. 11. 1409.

Dosažení univerzitních hodností je uvedeno celkem čtyřikrát. Zvolení Jana Husa děkanem 11. 10. 1401, volba Husa rektorem 17. 10. 1409, získání hodnosti bakaláře Jeronýmem Pražským a jeho následné vyslání do ciziny 19. 9. 1398 a posléze den 25. 6. 1458, kdy se stal univerzitním mistrem Beneš z Valdštejna za přítomnosti Viktorina a Hynka, synů krále Jiřího z Poděbrad.

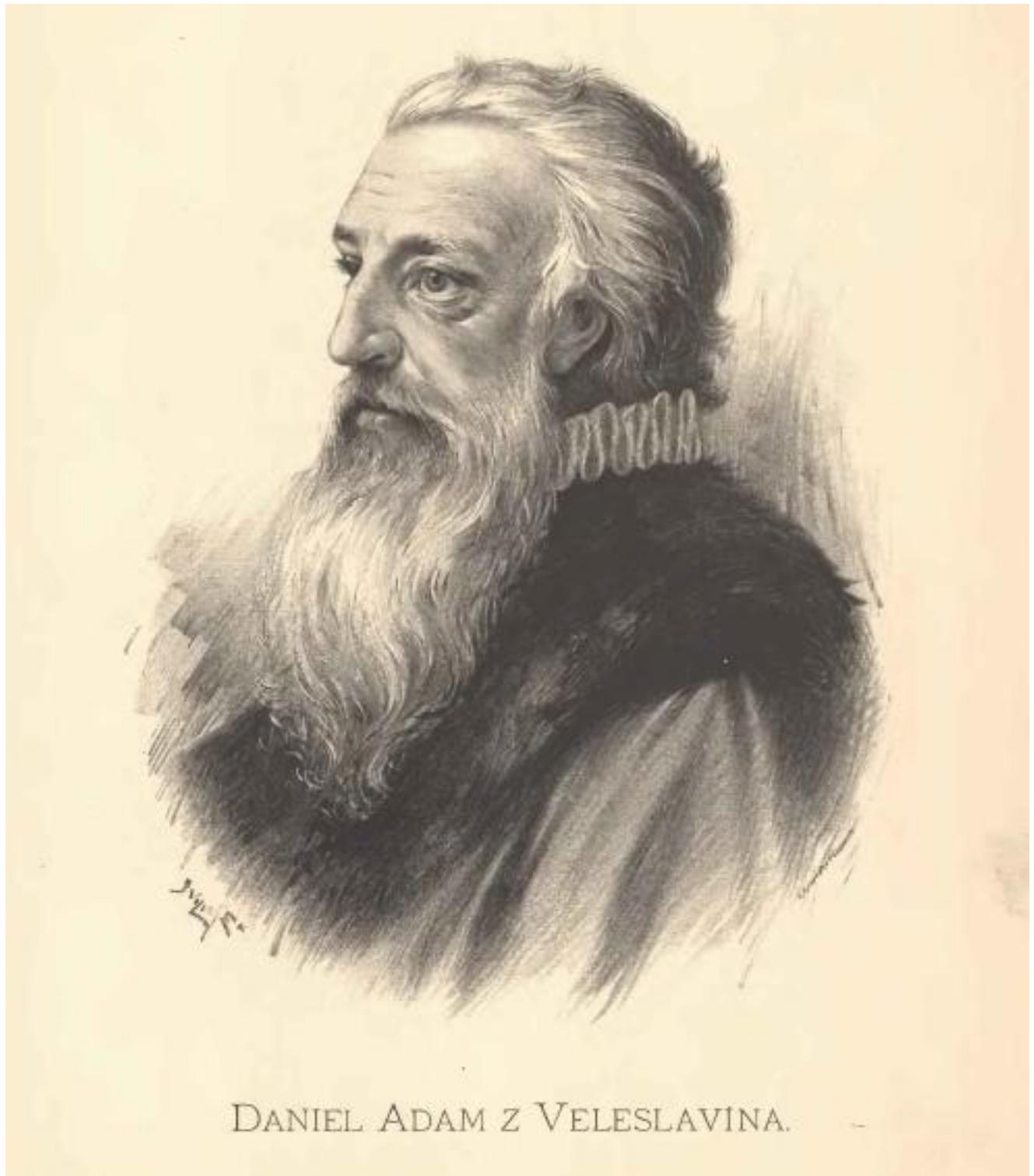
Zaznamenání úmrtí univerzitních hodnostářů se objevuje čtyřikrát. Jedná se o Václava Korandu mladšího (1. 2. 1519), Jana Zahrádku (2. 4. 1556), Matouše Kolína z Chotěřiny (4. 6. 1566) a Šebestiána Aerichalka z Přeštic (20. 11. 1555). Ke dni 25. 4. 1427 je připomenuto vypovězení dvou univerzitních mistrů z Prahy: rektora Prokopa Škody z Plzně a děkana Petra z Mladoňovic.

Dvakrát se vyskytuje nářezka na požáry, které postihly budovu Karolina. Vypukly 13. 12. 1568 a 29. 11. 1571. Škody našťastí nebyly příliš velké. K drancování a vypálení univerzitních kolejí Pražany došlo pouze jednou: dne 2. 3. 1422.

Veliká kolej, tedy Karolinum, byla několikrát zmíněna jako místo konání důležitých historických událostí. Tak zde byl dne 10. 3. 1417 sepsán dokument o přijímání pod obojí, dne 10. 8. 1478 se zde konalo shromáždění pánů, rytířů a měst pod obojí způsobou spojené se slibem věrnosti kališnické víře. Posléze, dne 30. 11. 1433, zde byly sepsány a vyhlášeny čtyři artikuly pražské, čili Kompaktáta. Dne 30. 8. 1518 bylo v Karolinu vyhlášeno spojení Starého a Nového města, které však vydrželo jen velmi krátkou dobu.

Závěrem lze tedy říci, že ve svém Historickém kalendáři Veleslavín nevěnoval pražské univerzitě systematickou pozornost a zaznamenal jen zlomek z její bohaté historie. Ale ani tak jeho záznamy nepostrádají zajímavost – třeba pro svou formulaci nebo pro výtečnou úroveň jazyka.

autor: Vladimír Závodský

Daniel Adam z Veleslavína, Portrét od Jana Vilímka (1860-1938), in: České album, sbírka podobizen předních českých velikánů, mužů i žen práce, kteří život svůj zasvětili povznesení národa svého; převzato z Wikimedia Commons